

היבטים לשוניים בפרשת תזריע ואת תהיה פג

דקדוקי קריאה וטעמים בפרשת תזריע בהפטרות השמים כסאי ובראשון של אחרי

יב ב וְלִלְדָה: אי הקפדה על השווא נע בלמ"ד משבשת את המשמעות. וְטַמְאָה: המ"ם בשוא נע, והאל"ף צריכה להישמע. לא לקרוא וְטַמָּה. וכן בפסוק ה

יב ד בְּדַמֵי טְהָרָה: אין מפיק בה"א. יְמֵי טְהָרָה: הה"א מופקת¹

יב ה עַל-דַּמֵי טְהָרָה: אין מפיק בה"א

יב ו וּבְמַלְאָת: הלמ"ד בחולם והאל"ף אינה מונעת כאילו כתוב וּבְמַלּוֹת

יְמֵי טְהָרָה: הה"א מופקת

יג ד וּשְׁעָרָה: אין מפיק בה"א

יג ה לֹא-פְשָׁה: ש"ן שמאלית

יג ו כֹּהֵה: הה"א בקמץ

יג ח וְטַמְאָו: המ"ם בשוא נע, והאל"ף צריכה להשמע. לא לקרוא וְטַמו. וכן בהמשך

יג יא בַּשָּׂאֵת: הש"ן בשוא נח ללא דגש; אין לבלוע את האל"ף שלאחריה: לא בַּשֵּׁת

יג יז וְנִהְפְּדָה: הה"א בשווא נח והפ"א בדגש קל וכן הדבר גם בהמשך

יג יח כִּי-יְהִי בּוֹ-בְעֵרֹו: יש להקפיד על צירוף נכון של התיבות זו לזו, שתי התיבות הראשונות במרכא והשתיים הנותרות בטיפחא

יג יט אֹו בְּהֵרֵת לְבָנָה אֲדַמְדָּמָת: טעם טפחא בתיבת בְּהֵרֵת

יג כט בְּרֵאשׁ אֹו בּוֹקֵן: הב"ת בשווא, בלתי מיודע, יש להיזהר מלקרוא בפתח

יג לב וְלֹא-הָיָה בּוֹ: טעם נסוג אחור לה"א הראשונה

יג לו צָמַח-בּוֹ: געיה בצד"י, יש לקרוא בהעמדה קלה שם

יג לט בְּהֵרֵת כֹּהֵת לְבָנָת: טעם טפחא בתיבת בְּהֵרֵת

יג מב נִגַּע לְבָן אֲדַמְדָּם: טעם טפחא בתיבת נִגַּע

יג מה פְּרָמִים פְּרֹועַ: הפ"א בשתייהן רפויה. יַעֲטָה: הע"ן בשווא נח אך אין להבליעו כי אז יישמע כלשון 'הטייה'. וְטַמָּא | טַמְא יְקָרָא: פסק בין התיבות, יש להפסיק מעט בין הראשונה לשנייה

יג מח בַּשָּׂתִי: הב"ת רפויה והש"ן אחריה בשווא נע². בְּעֵרָב: הב"ת בשווא, לא מיודע, בשונה מההמשך שאז היא בקמץ: בְּעֵרָב

יג מט וְהִרְאָה: הה"א בקמץ קטן, והר"ש בשוא נח. להיזהר מהבלעת האל"ף, לא וְהוֹרָה

יג נא אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה: הי"ד בצירי

יד ד לְמַטְהָר: המ"ם בחירק חסר והט"ת דגושה

יד ה וְשָׁחַט אֶת-הַצִּפּוֹר הָאֶחָת: טעם טפחא בתיבה וְשָׁחַט וכן הוא בהמשך בפסוק נ

¹ כאשר מדובר בדמיה של האישה – ללא מפיק בה"א, כאשר מדובר בימים – הה"א במפיק ולסיכום: ראשונה ושלישית הה"א ללא מפיק, שנייה ורביעית, במפיק.

² בדרך כלל אין כוח לגעיה להניע את השווא באות שאחריה, אבל בגליון עב הובאו דברי קדמונים שהשווא נע, נוסף לזה מסורת בידי התימנים להניע את השווא שבנידון. נשמע בערך כך vi'shathy

יד ו על המים החיים: טעם טפחא בתיבה על

יד ח ואחר יבוא אל-המתנה: טעם טפחא בתיבה ואחר

יד ט יגלח: הלמ"ד בפתח. יגלח: הלמ"ד בצירי ח"ת בפתח גנובה

יד י וכבשה: הכ"ף פתוחה

יד יא והעמיד: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת הגרונית החטופה. המטהר: בשווא נע והכוונה לכהן, לא לאדם הבא להיטהר שאז מנוקד בחירק חסר

יד יד הימנית: יו"ד בשוא נח וכן בהמשך

יד יז על דם האשם: טעם טפחא בתיבה על

יד יט וכפר על-המטהר: הפ"א בסגול ובזקף גדול ולא במרכא כפי שמופיע בקורן ואחרים

יד לה כנגע: הכ"ף בשווא

יד לו ואחר כן: טעם נסוג אחר לאל"ף

יד לז שקערורת: געיה בקו"ף, יש לקרוא בהעמדה קלה שם למנוע הבלעת העי"ן החטופה: שק-עורות

יד נב וחטא את-הבית: תיבת הבית בזקף קטון ולא ברביע כפי שמופיע בקורן ואחרים

יד נו ולשאת: שי"ן שמאלית בשווא נח וללא דגש

יד נז זאת תורת הצרעת: טעם טפחא בתיבה תורת

טו ט המרכב: הכ"ף בקמף ולא בפתח

טו יג וספר לו: טעם נסוג אחר לסמ"ך

טו יד יקח-לו: העמדה קלה ביו"ד בגלל הגעיה שם

טו כג בנגעו-בו: הנו"ן בקמץ קטן

טו כז אשר-תשכב עליו: תיבת אשר אינה מוטעמת בקדמא אלא מוקפת לתיבה הבאה אחריה.

יהיה-לה: געיה ביו"ד והעמדה קלה שם, דגש חזק בלמ"ד מדין אתי מרחיק

טו כח וספרה לה: טעם נסוג אחר לסמ"ך והתיבות אינן מוקפות כפי שמופיע בחלק מהדפוסים

טו כט והביאה: במלרע וללא מפיק בה"א

טו לב לטמאה-בה: הטי"ת בקמץ קטן והמ"ם בשווא נח, יש להקפיד להעמיד קלות את קריאת המ"ם ובכך להשמיע את האל"ף שלאחריה

הפטרות שבת ראש חודש, השמים כסאי ישעיה סו:

ג ערף פלב: טעם נסוג אחר לעי"ן מברך: טעם נסוג אחר לבי"ת. למרות הנסיגה נשמר הצירי, אבל נוספה געיה, וכן בפסוק הבא

ח היוחל: ה"א השאלה מנוקדת בחטף וטעם נסוג אחר ליו"ד. אם-יגלד-גוי: יו"ד בחירק קטן, וא"ו בדגש חזק, קמוצה ומוטעמת מדין נסוג אחר, ולמ"ד בגעיה

יא מוזי: להיזהר לא לקרוא מזי

יב הנני: נו"ן ראשונה, על אף הקושי, בשווא נח.

תשעשעו: שתי השיני"ן בקמץ רחב

יד וזעם: במלרע

טז וְרָבוּ: הטעם בב"ת מלרע; חֲלָלִי הַלַּמִּד בְּשׂוּא נע³.

יז וְהַמְטִיחִים: המ"ם בחירק ולא בשווא⁴

יח בְּאֵה: במלרע

יט מְשַׁכֵּי קֶשֶׁת: טעם נסוג אחור למ"ם ושי"ן בשווא נע

כא לְלוֹיִם: הַלַּמִּד בלי געיא, רפויה ללא דגש ובשווא נח

וכן בכל מקום

מתוך חלק הדקדוק בתורה קדומה: "ארבעה ספרים אין מסיימים בהם אלא מלמעלה (כלומר כופלים את הפסוק הלפני אחרון) וסימניך יתק"ק – ישעיהו, תרי עשר, קהלת וקינות (איכה)"

הערה כללית בקשר לתפילת מוסף של שבת ראש חודש: יש לקרוא "חֲרָבָה עֵרְנוּ" כאשר החי"ת בקמץ גדול [והרי"ש בשווא נע] ולא בקמץ קטן [ושווא נח] שאז יש בכך כדי לשוות למילה זו משמעות שונה ובלתי רצויה.

ראשון של אחרי מות:

א בְּקִרְבָּתָם: הקו"ף בקמץ קטן, הרי"ש בשווא נח ואין דגש קל בב"ת שלאחריה

ב בְּעֵזְבֵּן: העמדה קלה בב"ת להדגיש את הסגול המורה על מיודע

ד כְּתַנְתָּ בִּדְ קֹדֶשׁ: טעם קדמא על המילה בִּדְ, אין לקרוא בטעות 'כתנת בד-קדש'⁵

ז וְהַעֲמִיד: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת הגרונית החטופה

י יַעֲמַד-חַי: יו"ד ראשונה בקמץ גדול

יב גְּחֲלִי-אֵשׁ: געיה בגימ"ל

הרב בצלאל אריאל נר"ו. לאוהבי התורה ולומדיה שלום רב. את מה שנקרא השבת בבית הכנסת קראו בארץ ישראל במשך יותר מחמישה שבועות!! כתוצאה מכך העיסוק שלנו בדיני צרעת ומצורע הוא מועט ביותר, ואילו בארץ ישראל היה זה הנושא המרכזי בלימוד התורה במשך יותר מחודש. בחלוקה לסדרים מודגשים במקומות רבים עניינים הקשורים לעבודת המקדש, ודיני טומאה וטהרה הם חלק מהותי מתחום זה.

מדרש המקשר בין פרשה לן לראש סדר: (על פסוקי) שאת זה בכל... ספחת זה מדי... בהרת זה יין... נגע צרעת זה אדם שכאתה מכוחה של זקן (פירוש עץ יוסף: ועל-הדרך תחילה) על שום והנה כְּעוֹר־בְּשָׂרוֹ לְנֹגַע צָרַעַת. לפי שבעולם הזה הכחן רואה את הנגעים אבל לעולם הבא אמר הקדוש-ברוך-הוא אני מטהר אתכם. הדא הוא דכתיב: [זהו שכתוב] וְנִקְּטִי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וְטַהַרְתֶּם מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהַר אֶתְכֶם (ויחזקאל כ"א:א) (ויקרא רבה ט) מרחב הסדר: הסדר מחבר את דיני יולדת עם צרעת העור. "וכי מה ענין זה לזה?" במדרש ויקרא רבה (אות ה,ו) מובאות שתי תשובות לשאלה זו: רבי תנחום ברבי חנילאי: מי גרם לולד שיצא מצורע? אמו שלא שמרה ימי נדתה. ורבי אבין בשם רבי יוחנן: אמר הקדוש ברוך הוא, אני אמרתי לך הבא קרבן לידה ואתה לא עשית כך, חייך שאני מצריכך לבוא אצל הכהן שנאמר 'והובא אל אהרן הכהן'. מרחב הסדר: צרעת הראש והזקן, והבגד. שש זן הטומאות היוצאות מגופו של אדם: יולדת, מצורע, זב, בעל קרי, נידה וזבה. ששה סדרים עוסקים בטומאות אלו, ורובם בדיני צרעת. דין טומאת מקדש וקודשיו, שהוא איסור בניסה למקדש בטומאה או אכילת קודשים בטומאה, הוא מהדינים החמורים בתורה. פר חטאת כהן גדול ושעיר חטאת העם ביום הכיפורים ושעירי חטאת ראשי החודשים באים לכפר עליו.

³ 'חללי' לפעמים הַלַּמִּד הראשונה בשווא נח ולפעמים בשווא נע. צריך לעיין אם יש געיא בחי"ת במדויקים.

⁴ בנין התפעל

⁵ טעות נפוצה שמקורה ברצון הבלתי מודע מצד הקורא 'לאזן' את מספר ההברות משני צדי היחידה, הכוונה היא שהקורא על פי הטעות מקבל 3 הברות מצד ימין (אם נספור את השווא הנע כהברה לצורך העניין (3-ו) הברות משמאל כאשר הנכון הוא 4 מימין ו-2 משמאל.

זאת תקייה תורת המצורע. ילמדנו רבנו. על כמה דברים נגעים באים על האדם?
 כך שנו רבותינו. על אחד עשר דברים הנגעים באים על האדם:
 על עבודה זרה, ועל חילול השם, ועל גילוי ערוות, ועל הגנבות, ועל לשון הרע, ועל המעיד עדות שקר, ועל הדיין
 המקלקל את הדין, ועל שבועת שוא, ועל הנכנס בתחום שאינו שלו, ועל החושב מחשבות של שקר, ועל המשלה
 מדנים בין אחים. ויש אומרים: אף על עין רעה. [מדרש תנחומא על ראש הסדר]
 סדר יב פותח בדין אשה זכה ואינו מצרף את דינה לסדר יא העוסק בזב, בעל קרי ונידה – מדוע?
 הנושא הראשון בסדר הוא הנושא הראשון אותו קראו בציבור בשבת והוא הנושא עליו דרש הרב בסיום התפילה. נושא
 טהרת המשפחה הוא מהמרכזיים בהלכה ולכן הוקדשו לו שני סדרים סמוכים. ע"כ שיבה לבצרון.
 בשנה הקודמת (תזריע וזאת-תהיה פב) הובאו כאן קטעים אחרים.

יג ב זרע שמשון. וְהוּבָא אֶל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן. יש לבאר מדוע צריך להביא את הנגעים לפני הכהן ולא
 לפני חכם כשאר איסורים. ועוד צ"ב במה שאמרו (ויקרא רבה טו:ח): צער גדול היה לו למשה בדבר זה,
 כך כבודו של אהרן אחי להיות יושב ורואה את הנגעים. אמר לו הקב"ה: ולא נהנה ממנו כ"ד מתנות
 כהונה, ע"כ. ויפלא מה ענין כ"ד מתנות כהונה לראיית הנגעים. ויש ליישב, כי הנגעים באים בעון
 לשון הרע, ומי שמוציא שם רע על חבירו בודאי יש בו שמץ פסול, כדברי שמואל (קדושין ע). 'כל
 הפוסל פסול, ובמומו פוסל'. ועוד מצאנו שם (דף עא.). שבארץ ישראל היו אומרים שאם יש מריבה
 ואחד משתתק קודם, סימן שהוא יותר מיוחס. והנה הכהנים אוכלים תרומה וקדשים, ברם דוקא
 כהנים מיוחסים, וכמו שכתב הרמב"ם (תרומות פ"ז ה"ב) כי תרומה של תורה אין אוכל אותה רק כהן
 מיוחס, ובודאי שכך היה גם באכילת הקדשים, וא"כ הכהנים היו צריכים לשמור על עצמם שלא
 יתערבבו עם מדברי לה"ר שאינם מיוחסים, ובכך שלא יתחתנו עמהם, ויכלו לאכול בקדשים. וזה
 הטעם שמסר הקב"ה טומאת נגעים ביד הכהנים, כדי שיבואו המצורעים דוקא לכהנים, והכהנים
 יקבעו אם זה נגע או לא, שבכך יכירו אותם וידעו לא להתחתן עמהם וישארו מיוחסים. וזה שאמר
 הקב"ה למשה 'ולא נהנה ממנו כ"ד מתנות כהונה', והיינו שחלק מן המתנות ניתנים רק לכהנים
 מיוחסים, וצריכים הם להזהר לא להתחתן עמהם, ולכך מסרתי דינים אלו לאהרן ובניו הכהנים, וא"כ
 שבח הוא לו, שבזה יוכל לשמור על קדושת ייחוסו ולא יהיו בו חללים ופסולים. עוד יש לומר, דהנה
 ידוע שחטא הנחש היה לה"ר, כשאמר לחוה לה"ר על הקב"ה, ובכך גרם כ"ד דברי טומאה כפי
 שמובא בזוה"ק (אחרי דף עט.), כי בתחילה הקב"ה תיקן את חוה בכ"ד תכשיטין, כמנין 'וַיְבָאֶהָ',
 דכתיב 'וַיְבָאֶהָ אֶל הָאָדָם' (בראשית ב, כב), והנחש הפך זאת ל'זאיבה', כדכתיב 'וַיֹּאבֶהָ אֲשִׁית' (בראשית ג, טו).
 וכן מצינו שבשביל לה"ר נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, וגם בזה מרומז כ"ד מיני טומאה, כדכתיב 'וַיִּפְגְּרִיכֶם
 אֲתֶם וְיָלַדְתֶּם בְּמִדְבָּר תְּזַוָּה' (במדבר יד, לב), ראשי תיבות 'זאיבה' כמנין כ"ד, והיינו שע"י לה"ר מרבים את כוחן של כ"ד
 מיני טומאה. והנה הכהנים יש להם כ"ד משמרות כהונה, ובכוחם הם מבטלים את כ"ד הכוחות של הטומאה שבאים ע"י
 הלה"ר, וכפי שמובא במדרש (ב"ר מא:ב) דיש כ"ד מיני שחין. וזה הטעם שבאים דוקא לכהן, כי הכהנים מחלישים ביותר
 את כוחות הטומאה. ולפי"ז יש לפרש מה שתמה משה רבינו ושאל את הקב"ה שהרי רק כאשר הכהן אומר 'טמא', אז
 הוא נטמא, ורק אז יש כח לרוחות הטומאה לשלוט על אותו אדם, וא"כ נמצא שהוא מביא את הטומאה, וא"כ מדוע
 אהרן אחי שהוא קדוש וטהור יעסוק בכך. והשיב לו הקב"ה 'הלא הוא נהנה ממנו כ"ד מתנות כהונה', והיינו שע"י שאוכל
 את הכ"ד מתנות, בכך הוא מחליש את הכ"ד מיני שחין וטומאה, וכפי שאמרו (פסחים נטו:) בענין אכילת הקרבנות,
 ד'כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, והיות שעליו מוטלת העבודה של ביטול ותיקון כל כוחות הטומאה, לכך צריך הוא
 לעסוק בענין טהרת הנגעים, שכל ענינם לבטל את הטומאה, ואף כשהוא מטמא את הנגע, הרי הוא מיד מחליש כוחו
 ומרחיקו מחוץ למחנה, ורק הוא ראוי לכך, היות שתמיד עוסק בעבודתו להחליש כוחות הטומאה.

בן לאשרי. אָדָם כִּי יִהְיֶה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ שָׂאת או ספחת או בהרת וְהָיָה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ לִנְגַע צִרְעַת וְהוּבָא אֶל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן. יש
 לדקדק לשון 'וְהָיָה', דאין 'וְהָיָה' אלא לשון שמחה (ע' ויקרא רבה פ"א), וכאן לשמחה מה זו עושה. גם
 צ"ב לשון 'וְהוּבָא', דלשון זה שייך רק בחפץ שלוקחים ומביאים אותו, לא באדם, והיה לו לומר 'וּבָא'.
 ויש לומר בדרך רמז על אדם המצטער בשביל שנגע הצער במשיח הצדיק ח"ו, כדכתיב וּבְחִבְרָתוֹ נִרְפָּא
 לְנוֹ (ישעיהו נג, ה). והכי פירושו: 'אדם כי יהיה בעור בשרו' איזו מאורעות נגעים, 'וְהָיָה', דשמחה יהיה לו
 אם יִהְיֶה... בעור בשרו לנגע, דבזה גורם שלא יהיה 'צרעת' אותיות 'רעת צ' (צ' – היינו הצדיק), והיינו
 ששמח בזה שהוא בבשרו לנגע צרעת, ולא יצטרך הצדיק משיח לסבול יסורין, על ידי זה זוכה וְהוּבָא
 אֶל מִדְרִיגַת 'אַהֲרֹן הַכֹּהֵן', שאע"פ שחטא במרים ניצול מהצרעת, כמו כן ניצל הוא.

יג נא הרב יהודה גנוט נר"ו. צרעת ממארת מת' סגירות מחסרא [גיי' הרמב"ן: מחזרא]. כ' רש"י לשון סלון ממאיר (יחזקאל כח, כד) (והמשך הכתוב וקוץ מְכַאב) פונינט בלע"ז (- עוקץ), ומדרשו, תן בו מארה שלא תהנה ממנו, עכ"ל. היות שפשיטא ליה לרש"י שהכוונה כאן לכאב, שלא שייך לבגד⁶, הביא את מדרשו שהכוונה שאסור בהנאה, ובכך מתקיים הכאב לאדם שצריך לאבד את ממונו⁷, ולפי"ז צ"ל דמה שתרגם אונקלוס 'מחסרא' היינו שע"י החסרון בא הכאב, אבל לא תרגם תיבת 'ממארת' ממש או נימא כגירסת הרמב"ן באונקלוס, והיינו קוץ בלשון ארמי וכנ"ל.

אבל הרמב"ן מפרש מדיליה לשון קללה ומארה, ש"קללת אלקים על הבגד", ובפשטות חולק על אונקלוס בגירסא שהיה לפניו, אבל לגרסתן [וכן בכל הכת"י], א"ש שכן קללה פירושה חסרון וכמש"כ הרשב"ם לשון קללה וחסרון. אמנם קשה שא"כ היה לו לומר ממארת או ממארת [צ"ל ממארת] דלשיטתו אין המ' הראשונה משורש מ.א.ר. כמו שהוכיח האב"ע ומפרשיו.

א"ה. ראב"ע. ממארת - כמו "סילון ממאיר; ואחר ש"סלון" כמו "קוץ", יהיה "ממאיר" כמו "מכאב".

והמ"ם השני במלת ממארת - שרש, ואיננה מגזרת "מארה" (דב' כח, כ).

רד"ק שורשים מאר. סלון ממאיר, ענינו כמו מכאב. וכן צרעת ממארת:

רלב"ג. רוצה לומר, שמביאה מארה והשחתה ובלוי לדבר שהוא בו.

רד"ק שורש ארר. והשם את המארה (דברים כח, כ; מלאכי ב, ב), משפטו היה להדגש לולי הרי"ש בפלס מחתתה (תהלים פט, מא ועוד), מגנה. [א"ה למשל מגנת לב (איכה ג, סח)], ענין קללה וחסרון הטובה, והיא הפך הברכה כי הברכה תוספת הטובה והמארה חסרון הברכה... ויתכן להיות מעיקר זה במארה אתם נארים (מלאכי ג, ט), ואף על פי שהיה ראוי נארים, בשוא תחת הנו"ן לפי שלא יכלה הרי"ש לקבל דגש נשתנה⁸.

מכאן שלדעת כמה מפרשים מארה משרש א.ר.ר. ונוצר כאן במקרא שורש משני לפעל א.ר.ר. - מ.א.ר., וממנו ממאיר ובנקבה ממארת. וגם לראב"ע שממאיר אינו לשון ארור אלה לשון מאר (ולדבריו מארה על משקל גזלה או אבדה או שרפה) אינו רואה עדיפות לבניין פיעל על הפעיל.

סיכום של ידידנו ר' יהודה נר"ו. ולסיכום: לרש"י, לשון כאב. לרמב"ן, לשון קללה. לרשב"ם, לשון חסרון.

הרב גור-אריה צור נר"ו.

ושערה לא מפיק ה"א

יש ליתן טעם מדוע לא יבוא המפיק בה"א. כנאמר: ושערה לא-הפך לָבָן.

ואכן, מצאנו מחלוקת במסכת נגעים פרק ד, משנה ו' ר' שמעון וחכמים, והדיון מובא בספרא ומבאר המלבי"ם:

ושערה לא הפך לָבָן - ר"ש דורש הכתיב, "ושערה" במפיק, רצה לומר שער הבהרת, לא שער המחיה. ודעת חכמים שדורשים הכתוב ושערה בלא מפיק והלכה כחכמים שדורשים הפסוק לא מפיק ה"א, לומר לך שאפילו שערה אחת מעכבת.

ומוסיף המלבי"ם: וצע"ק דבעלמא סבר ר"ש יש אם למקרא, וכאן שדורש המפיק משמע לפי שיש אם למסורת. עד כאן דברי המלבי"ם.

מכל מקום, מכיון שהלכה כחכמים שאינם דורשים כאן את המפיק, קרינן ביה ושערה - לא מפיק ה"א.

ולפי מה שהתבאר בסוף מטות: וְנָבַח הַלֵּךְ וַיִּלְכְּדוּ אֶת-קַנְתָּ וְאֶת-בְּנֵי תִיָּה וַיִּקְרָא לָהּ נָבַח בְּשֵׁמוֹ. לָהּ - לא מפיק ה"א, ופירש רש"י שם: וראיתי ביסודו של רבי משה הדרשן, לפי שלא

⁶ א"ה. וכן בנגעי בתים בפרשה הבאה.

⁷ א"ה. אולי על דרך בבלי כתובות מו א רב פפא אמר: מאי בעל לוקה דקתני התם? ממון. וקרי ליה לממון מלקות? אין, והא תנן: האומר חצי ערכי עלי - נותן חצי ערכו, רבי יוסי בר' יהודה אומר: לוקה ונותן ערך שלם; לוקה אמאי? אמר רב פפא: לוקה בערך שלם.

⁸ אם אני מבינו נכונה. כוונתו שבנפעל כפולים בינוני צ"ל למשל נְמָקִים (יחזקאל לג, ט) גם כאן נארים, לולא שהרי"ש לרוב אינה מקבלת דגש. אלא שלזה די היה בשינוי נארים בקמץ באל"ף, אלא כיון שנשתנה, גם הנו"ן בצירי.

נתקיים לה שם זה לפיכך הוא רפה, ולא מפיק ה"א, לפי זה יש ליתן טעם לדעת חכמים שדורשים ושערה לא מפיק ה"א, מה לא נתקיים כאן. ולעומקו של מקרא, נראה בעליל, כי גם כאן העדר המפיק יורה כי אין קיום לנגע ככתוב בהמושך: וְטָהַר הַכֹּהֵן: וְרָאָה הַכֹּהֵן אֹתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שְ�נִיתָ וְהִנֵּה כִּהָּה הַנֶּגַע וְלֹא-פָשָׁה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְטָהַר הַכֹּהֵן מִסַּפְּחַת הוּא וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְטָהַר.

לכן נכתב וּשְׁעָרָה לֹא-הִפָּךְ לָבָן ללא מפיק בה"א. שלא נתקיים הנגע.

א"ה. מקומות מקומות יש. לעתים מפרשים המפרשים שהמקרא מתפרש כאילו היה מפיק, אלא שמטעם הכמוס הוא נשמט, לעתים אין צורך במפיק. כמו בראש הפרשה באותו פסוק בְּדַמִּי טָהַרָה לעומת יְמֵי טָהַרָה. טָהַרָה מתפרש הטוהר שְׁלֵה⁹, כלומר שתי הצורות טָהַר טָהַרָה סמוכות יחד. גם כאן לפנינו וְשַׁעַר בְּנֶגַע הִפָּךְ לָבָן לעומת וּשְׁעָרָה לֹא הִפָּךְ. בגליון תזריע/זאת-תהיה פא היה דיון על המפיק וחסרונו.

נָגַע צִרְעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל-הַכֹּהֵן

על דרך הסוד: פסוק זה הוא הראשון מי"א פסוקים שמתחילים בנו"ן ומסיימים בנו"ן, ומועיל לשמירה, נגד כשפים ועין הרע ונגד פחדים. ומובאים בסידורים בפיוטים למוצאי שבת.

וכן רבינו בחיי ז"ל כתב בפר' מטות (לג, לב): אם תזכיר הפסוקים עם השם היוצא מהם (כדלקמן) לא תירא מפחד כי השם מועיל לפחד.

ובספר "נפתולי אלקים" בפרשת מטות כתב: ורבינו יהודה החסיד ז"ל סדרם כך: נגע, נחנו, נביא, נחר, נגד, נחית, נפתי, נר, נופת, נודו, נושקי.

ורבינו בחיי ז"ל כתב (בפרשה הנ"ל) ושם המפורש יוצא מי"א פסוקים הללו, והוא מן י"ג אותיות. עוד שם כתב, אם תזכיר הפסוקים ועם השם היוצא מהם לא תירא מפחד כי השם מועיל לפחד. עכ"ל.

ובספר שרשי השמות לר' משה זכותא מובא שהשם שיוצא מן התיבות הוא מכל אות שניה בתיבה הראשונה של כל פסוק.

כיצד: ג' מ נגע, ח' מ נחנו, ב' מ נביא, ה' מ נחר, ג' מ נגד, ח' נחית, פ' נפתי ר' נר, ו'ו' מ – נופת, נודו, נושקי, [כאשר נפת נדו ונשקי כולן בכתוב מלא עם ו'] ובתוספת י"ה של שם ה' הרי הוא השם הק': גחב"ה גחפ"ר, וווי"ה.

ולפי זה יוצא שכל הפסוקים הם כסדר כתיבתם בכתובים, חוץ מ"נגד" ו"נחית" שהראשון תהלים ע"ח והשני תהלים ע"ז.

עוד כותב המאמר הנ"ל, פסוק ראשון (נגע צרעת כי תחיה באדם וחובא אל הכהן) יאמרוהו ג' פעמים. ונראה לומר שאומרים אותו ג' פעמים, כנגד ג' גדולה שב"התגלח". ואלו הם ה-י"א פסוקים:

נָגַע צִרְעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם. וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן:

נָחַנו נַעֲבֵר חֲלוּצִים לִפְנֵי ה' אֶרֶץ פְּנֵעַן. וְאַתְּנֵנוּ אֲחֻזַּת נַחֲלָתְנוּ, מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן:

נָבִיא מִקֶּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ כְּמִנִּי, יָקִים לְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֱלֹוֹ תִשְׁמָעוּן:

נָחַר פְּלָגָיו יִשְׁמַחוּ עִיר אֱלֹהִים. קִדַּשׁ מִשְׁכְּנֵי עֲלִיזוֹן:

נָגַד אֲבוֹתֶם עֲשָׂה פְּלֵא. בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׂדֵה צֹעַן:

נָחִית כִּצְאֵן עֲמָךְ. בְּיַד מִשָּׁה וְאַהֲרֹן:

נִפְתִּי מִשְׁכְּבִי. מִר אֲהֲלִים וְקִנְמוֹן:

נִר ה' נִשְׁמַת אָדָם. חִפֵּשׁ כָּל חֲדָרֵי בָטָן:

נ ו פֶּת תִּטְפְּנָה שְׁפֹתֶיךָ כְּלָה. דִּבֶּשׁ וְחָלַב תַּחַת לְשׁוֹנֶךָ, וְרִיחַ שְׁלֵמֶיךָ פְּרִיחַ לְבָנוֹן:

נ ו דו מִתּוֹךְ בָּבֶל וּמֵאֶרֶץ כַּשְׂדִּים צֹאוּ. וְהָיוּ כְּעַתּוּדִים לִפְנֵי צֹאן:

⁹ יתכן לפרש טָהַרָה – הטהרה שלה במקום טָהַרָה, כמו וְגָלָה עַל רֵאשִׁי (וכריה ד, ב), המתפרש הגלה שלה, כמו וְגָלָתָה.

גו שְׁקוּ קֶשֶׁת מִיְמִינִים וּמִשְׂמָאלִים בְּאֲבָנִים, וּבְחֻצִים בְּקֶשֶׁת. מֵאָחִי שְׂאוּל מִבְּנֵימִן:

וּמוֹבָאִים בְּפִיטִים בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת עִם הַבְּקֶשֶׁה שְׁלֹאחֶיהוּ:

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, הִצַּל אֶת עַמּוֹךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל, מִכָּל מִיְנֵי כְּשָׁפִים וּמִכָּל עֵין הָרַע. וְכִשֶּׁם שְׁפָרְשֵׁת כְּנָפֶיךָ עַל אַבּוֹתֵינוּ שֶׁבְּמִדְבַר שְׁלֹטָה עָלֵיהֶם עֵינָא בִישָׂא דְבַלְעָם, כִּן תִּפְרוֹשׁ עָלֵינוּ וְעַל פְּלוּנֵי בּוּ פְלוּנֵי בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים, לְהִיזְתֵּנוּ מִכֻּסִּים בְּמִכְסָה וּבְהִנְהָגָה בְּשִׁמוֹתֶיךָ הַקְּדוּשִׁים, מִכָּל עֵינָא בִישָׂא. (יש מוסיפים "ונאמר אמן").

ועל דרך הצח, מה שנאמר לקמן וְטָמָא | טָמָא יִקְרָא, ירמוז ללחש זה. כיצד:

טמ"א בגימטריה נ': וְטָמָא | טָמָא שְׁמוּטָעַם בְּמִירְכָא טִיפְחָא וּמִפְסִיק בְּאִמְצַע, ירמוז על נ' בתחילת הפסוק ונ' בסוף הפסוק. יִקְרָא, ירמוז לאחד עשר פסוקים שהם גימטריה י"א קרא"י. א"ה. אין מגמת גליון לעסוק בנסתרות המופלאים מעמנו. הובא כאן בגלל המשותף במקראות האלה שפותחים ומסיימים בנו"ן.

ר' חיים קופל גר"ו. "סם החיים"

1) בתחילת פרשת מצורע כותבת התורה "זאת תהיה תורת המצורע", ואומרת הגמרא: זאת תהיה

תורת המוציא שם רע. (ערכין ט"ו:). ואכן, לשון הרע זה, אחד מהדברים שגורמים לצרעת.

2) על הפסוק הנ"ל מביא המדרש סיפור, ונביא את עיקר דבריו: מעשה ברוכל אחד, שהיה מחזר בעיירות שהיו סמוכות לציפורי, והיה מכריז ואומר "מי רוצה לקנות סם חיים". רבי ינאי ישב בטרקלינו, ושמע את קריאתו. ביקשו לעלות אליו, הוציא לו ספר תהילים וקרא בפניו את הפסוק: "מִי הָאִישׁ הַחֲפֵץ חַיִּים.. נְצַר לְשׁוֹנֵךְ מֵרַע, סוּר מֵרַע וְעֵשֶׂה טוֹב" (תהילים ל"ד. ו"ג-י"ד). אמר רבי ינאי, כל ימי הייתי קורא פסוק זה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט (משמעותו), עד שבא רוכל זה והודיעו. (ויקרא רבה פרשה ט"ז פרק ב').

3) המדרש טעון ביאור: מה חידש הרוכל לרבי ינאי וכי רבי ינאי לא הכיר את הפסוק בתהילים? הרי הרוכל אף לא הוסיף כל הסבר לדברים?

4) נראה, שרבי ינאי לא התפעל מהדברים שקרא בפניו הרוכל, הוא הכיר אותם. רבי ינאי התפעל מהקורא אותם. שהרי איסור לשון הרע נלמד מהפסוק "לֹא תִלְךְ רֵכִיל בְּעַמֶּיךָ (ויקרא יט, טז)" ואכן כך דרך הרוכלים, המחזרים ממקום למקום, קונים כאן, ומוכרים שם, מספרים סיפור מכאן לשם, ומשם לכאן. זה אופי העיסוק, על ידי כך נכנסים לשיחה עם האנשים, ותוך כדי, קונים ומוכרים סחורה.

5) כך גם דרכם של בעלי לשון הרע, שמצפצפים כציפורים, מחזרים מעיר לעיר, קונים סיפור, ובתמורה מוכרים סיפור אחר. לכן, הדוגמא לפסוק "לֹא תִלְךְ רֵכִיל בְּעַמֶּיךָ" היא מרוכל. והנה בא רוכל אחד, המחזר בעיירות הסמוכות לציפורי (רמז לציפורים שמפספסות) והוא זה שמכריז: מי רוצה לקנות סם חיים. אותו רוכל, במקום למכור לשון הרע ורכילות כמנהג הרוכלים, מוכר "סם חיים": דבר תורה ומחשבה. זה החידוש שהוא לימד את רבי ינאי, שגרם לו להתפעל מכך.

6) אנו רגילים לחשוב ששמירת הלשון כוונתה, שלא לדבר כלל, פן ניכשל, וכמו בחורי ישיבה שעוסקים רק בלימוד התורה. ומי שרוצה להיזהר לבל יכשל בלשון הרע, חייב להתבודד ולהתרחק מהחברה ומשיחה בטלה, פן ייגרר לדיבור לשון הרע.

7) וודאי שאדם רגיל, ששומע סגנון זה, נרתע מהעניין, שהרי הוא כן מעוניין להיות מחובר לחברה, להיות מקושר לציבור ולשוחח עם אנשים על נושאים שונים. אותו רוכל, לימד את רבי ינאי שזה בטעות יסודו. ניתן להיות, אף רוכל, בעל לשון, ובכל זאת לשמור על "לשון נקיה". וכמו שהעיר בנו של "החפץ חיים" על אביו שלא היה שתקן, אלא "בר שיח" עם אנשים, אבל, במסגרת ובתכנים המותרים.

8) עוד טעות נפוצה בעניין, שמקשה על אנשים לשמור על הלשון. נוהגים לחשוב שעבודה זאת תחילתה וסופה בשמירת הפה והלשון, ולא היא: תחילתה ועיקר הפעולה היא "בעין טובה" "וברוח נמוכה". עיקר העבודה היא בליבו של האדם ולא בפיו. אדם עניו, עם רוח נמוכה, אינו רואה את הזולת כמתחרה בו, ומאיים על פרנסתו (במילא הכל נקבע ע"י הקב"ה). אדם כזה, לא יחשוש מתחרות עם השכן החדש שעוסק באותו מקצוע, ואף יעזור לו. (כמו שיעץ החזון איש, במקרה כזה).

רק אדם בעל גאווה, בעל "רוח גבוהה", חושש למעמדו, ולכן מחפש חסרונות אצל חבריו.

9) נסיים בדברי רבי אלימלך מליזנסק שאומר: יהי רצון שנראה את מעלת חברינו ולא את חסרונם. מדויק: אף שלחבר יש רק מעלה אחת והרבה חסרונות, נראה רק את המעלה. (שמעתי מרב אשר וייס שליט"א)

יד לד שערי זבול הרב זבולון המבורגר ז"ל.
כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לְכֶם לְאַחֲזָה וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אַחְזַתְכֶם. וּבְרַשׁ"י: בשורה
היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל מ'
שנה שהיו ישראל במדבר, וע"י הנגע נותן הבית ומוצאן, ע"כ. וקשה דאיפה יש דיוק מהפסוק לומר
דזה בשורה טובה. ולאחר העיון ראיתי שיש כאן רמז בעצם הפסוק, שהתורה הקדושה אומרת כי
תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם לאחזה וכו' בבית ארץ אחזתכם, והביאור 'לאחזה' זהו שהקב"ה
הבטיח לאברהם יצחק יעקב שבני ישראל יקבלו את ארץ כנען לנחלה, וירשו אותה, וזהו 'ארץ
אחזתכם', כמו המנוחה והנחלה. וא"כ קשה מאד שבתוך הבטחה זו איך הכניס הפסוק בתוך הבטחה
הטובה נגעים בבית ושצריכים לסתור הבית, אלא מכאן מוכח שזהו בשורה טובה שבני ישראל
ימצאו מטמוניות של זהב, ואז הם יהיו עשירים כשיבואו אל ארץ כנען, וא"כ עצם הבטחה הטובה
הזאת מרומזת בעצם הפסוק.

תָּן לְחֶכֶם וְיַחֲכֶם-עוֹד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

[http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45](http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&p=272195#p272195&t=10317)

מאמרנו מופיע **ונשמר** באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באתר גליונות <https://gilyonot.jewishoffice.co.il>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בגושיאים לשוניים

בכתובת: info@maanelashon.org

© בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותבים ©